

Provinciehuis
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
T 070 - 441 66 11
www.zuid-holland.nl

Datum
21 januari 2025

Ons kenmerk
PZH-2024-865435012
DOS-2023-0003633

Bijlagen
4

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Onderzoeksresultaten (doorwerking van) koloniaal- en slavernijverleden provincie Zuid-Holland

Geachte Statenleden,

Voor u liggen de uitkomsten van de toezegging in de Statencommissie Bestuur, Maatschappij en Middelen op 7 september 2022 om (de doorwerking van) het koloniaal en slavernijverleden van de provincie Zuid-Holland te onderzoeken. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van Kennis Zuid-Holland. Het derde deel van het onderzoek is afgerond, waarmee het totale onderzoeksproces ook is voltooid. In deze brief nemen we u graag mee in het onderzoekstraject van de afgelopen twee jaar met de onderzoeksresultaten, inclusief de belangrijkste aanbevelingen richting de provincie en de uitwerking van deze aanbevelingen. De brief bevat ook de belangrijkste adviezen van inwoners. Tot slot zijn de georganiseerde evenementen bijgevoegd.

Onderzoeksproces

Gegeven de context is ervoor gekozen het onderzoek op te splitsen in drie delen:

- **Deel 1:** onderzocht de historische rol van de 'Zuid-Hollandse' bestuurders in de periode van slavernij en de aanloop naar de periode waarin er van contractarbeid gebruik werd gemaakt (Dr. Fatah-Black et al., opgeleverd juni 2023). Het rapport [‘Geketend voor Hollands Glorie: Slavernij in de geschiedenis van de provincie Zuid-Holland’](#) vormt bijlage 1 en is eerder aan uw Staten ter kennisname voorgelegd op 06 september 2023.
- **Deel 2:** onderzocht op welke manier dit verleden de huidige samenleving heeft beïnvloed, nog doorwerkt, en wat dit betekent voor de Zuid-Hollandse bevolking met de focus op een inclusieve samenleving (Verwey-Jonker Instituut, opgeleverd dec 2023). Het rapport [‘Doorwerking van het slavernij- en koloniale verleden en wegen naar erkenning: stemmen uit Zuid-Holland’](#) vormt bijlage 2 en is eerder aan uw Staten ter kennisname voorgelegd op 09 juli 2024.
- **Deel 3:** onderzocht de invloed van bewustwording over het koloniaal – en slavernijverleden en creëerde concrete handelingsperspectieven voor de provincie Zuid-Holland bij de aanpak tegen hedendaags racisme en discriminatie (Risbo, opgeleverd november 2024). Het rapport ‘Het koloniaal en slavernijverleden onder de aandacht: een onderzoek naar het draagvlak onder Zuid-Hollanders’ vormt bijlage 3.

De deelonderzoeken zijn kundig en intensief begeleid door een begeleidingscommissie, bestaande uit Zuid-Hollandse jongeren, wetenschappers, experts, ambtenaren en statenleden Vinesh Lalta (D66),

Debora Fernald (Groep DoeSTOER) en Adem Mustafa Negash (GL/PvdA). We zijn de leden van de begeleidingscommissie zeer erkentelijk voor hun inzet de afgelopen twee jaar.

Naast de intensieve betrokkenheid van de begeleidingscommissie tijdens het onderzoekstraject, zijn de resultaten van de deelonderzoeken ook aan een bredere groep inwoners gepresenteerd tijdens bewonersbijeenkomsten. Hier waren tussen de 60 en 200 aanwezigen per avond. Op deze bijeenkomsten is ook advies aan inwoners gevraagd over de manier waarop de provincie aandacht dient te geven aan het koloniaal- en slavernijverleden. Het belangrijkste advies vanuit inwoners was om als provincie transparant en helder te communiceren over de onderzoeksresultaten. Ook werd gesproken over het belang van het betrekken van vertegenwoordigers van diverse groepen, zoals jongeren en inwoners van kleur. Bovendien werd de hoop uitgesproken dat de resultaten van het onderzoek zouden leiden tot meer inclusief beleid en diversiteit in de provincie.

Conclusies deelonderzoeken

Het deelonderzoek naar het verleden concludeerde dat Staten van Holland een grote rol speelden in de nationale besluitvorming, ook rondom slavernij-gebaseerde activiteiten. Bovendien had slaveneigendom een cumulatief effect op de status, welvaart en privilege van de Zuid-Hollandse elite. Tegelijkertijd concludeerde het onderzoek naar het heden dat de nog beperkte erkenning en bewustwording van het koloniaal en slavernijverleden onder andere resulteert in gevoelens van minderwaardigheid bij nazaten van tot slaaf gemaakten en contractarbeiders, waardoor zij zich ongehoord en ongezien voelen. Het derde deelonderzoek toont aan dat Zuid-Hollanders uiteenlopende opvattingen hebben over het koloniaal en slavernijverleden en culturele diversiteit, waarbij de meeste inwoners hieraan weinig prioriteit geven. Acties gericht op bibliotheken en het verzamelen van verhalen krijgen de meeste steun, terwijl het bieden van meer of minder context over het onderwerp slechts een klein effect heeft op de denkwijze van inwoners.

Belangrijkste aanbevelingen

Deze conclusies resulteerden in een aantal aanbevelingen voor de provincie Zuid-Holland bij de aanpak tegen hedendaags racisme en discriminatie. Deze zijn met name te vinden in het derde deelonderzoek naar de toekomst, en ten dele in het tweede deelonderzoek naar het heden. De belangrijkste aanbevelingen zijn:

- **Bedenk welke rol je als provincie wil hebben**

Uit het onderzoek naar het draagvlak onder inwoners van Zuid-Holland blijkt dat een groot deel van de inwoners weinig behoefte heeft aan het vergroten van de aandacht voor het koloniaal en slavernijverleden. Tegelijkertijd blijkt uit het deelonderzoek naar het verleden dat de Staten van Holland een rol hebben gespeeld in het slavernijverleden en dat dit verleden nog steeds doorwerkt op huidige inwoners van Zuid-Holland. We kiezen er dan ook voor om de aanbevelingen die aan specifieke thema's raken waar de provincie al mee aan het werk is, een plek te geven in de organisatie.

- **Richt je wat betreft initiatieven op onderwijs en bibliotheken**

Onder inwoners lijkt er het meeste draagvlak voor te zijn om zich als provincie op onderwijs en de bibliotheek te richten. Gemiddeld kennen respondenten meer prioriteit toe aan boeken van schrijvers van kleur in de bibliotheek, het verzamelen van verhalen en het organiseren van activiteiten rondom het koloniaal en slavernijverleden (bijvoorbeeld via de bibliotheek) dan aan de andere mogelijkheden. We kiezen ervoor om inclusie te betrekken in het nieuwe perspectief voor cultuur en erfgoed, het

thema bij de erfgoedtafels onder de aandacht te brengen en een aanvulling in het aanbod cultuursnacks te doen. Met Probiblio vindt op korte termijn overleg plaats over de rol die deze organisatie mogelijk kan spelen. Gedacht kan worden aan een toevoeging in het aanbod in de collectie en themapagina's over dit onderwerp waar bibliotheken gebruik van kunnen maken.

- **Geef als provincie het goede voorbeeld**

De provincie wordt aanbevolen om zelf het goede voorbeeld te geven door haar eigen beleid en organisatie zo in te richten dat doorwerkingen uit het verleden doorbroken worden, bijvoorbeeld door hierin rekening te houden in de samenstelling van het personeelsbestand. Vanuit HR wordt al aan dit thema gewerkt door een aantal initiatieven, zoals het opstellen van een plan van aanpak naar aanleiding van de ondertekening van de Charter Diversiteit, het organiseren van de Dag van de Diversiteit en de mogelijkheid tot uitruilen van feestdagen voor werknemers. Wat betreft de samenstelling van het personeelsbestand, is er ook een aantal initiatieven bij HR opgestart, zoals het inzetten van alternatieve wervingskanalen en een verkenning van 'game based' werven (spelvormen gebruiken om vaardigheden te testen). Ook bij het opstellen van de vacatureteksten is aandacht voor inclusieve formuleringen. Voor de selectiegesprekken wordt gewerkt aan gestandaardiseerde vragenlijsten voor alle kandidaten om meer uniformiteit en objectieve vergelijkingen mogelijk te maken. Bovendien wordt binnen HR de opdracht 'Diversiteit, Gelijkwaardigheid en Inclusie' geformuleerd, waardoor er structureel aandacht kan worden gegeven aan evenementen rondom o.a. Ketikoti en Hindoestaanse migratiedag.

Tot slot: Betrokkenheid doorzetten

Naast de concrete handelsperspectieven die een plek krijgen in de organisatie, is gedurende het onderzoeksproces ook de algemene betrokkenheid bij een aantal activiteiten rondom het thema vergroot. Zo is er in de afgelopen drie jaar een aantal evenementen (en een tentoonstelling) door de provincie zelf georganiseerd, en hebben GS-leden een aantal evenementen bijgewoond. Zie voor een totaaloverzicht van deze activiteiten bijlage 4. Deze toegenomen betrokkenheid heeft een nieuwe basis gelegd. Ook nu het onderzoek is afgerond, bouwen we hier de komende jaren graag op voort.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,
plv. secretaris,

voorzitter,

ir. J.C. van Ginkel MCM

mr. A.W. Kolff

Bijlagen

1. Onderzoeksrapport 'Geketend voor Hollands Glorie: Slavernij in de geschiedenis van de provincie Zuid-Holland' door dr. Karwan Fatah-Black, dr. Lauren Lauret en dr. Joris van den Tol (2023).
2. Onderzoeksrapport 'Doorwerking van het slavernij- en koloniale verleden en wegen naar erkenning: stemmen uit Zuid-Holland' door het Verwey-Jonker Instituut (2023).
3. Onderzoeksrapport 'Het koloniaal en slavernijverleden onder de aandacht: een onderzoek naar het draagvlak onder Zuid-Hollanders' door Risbo (2024).
4. Overzicht evenementen in het kader van onderzoek naar koloniaal- en slavernijverleden